

16

Una visió de *Topaz*

Joan Ferrer Miserol

Totes les obres artístiques, segons l'espectador o el punt de vista des del qual són mirades, gaudeixen de possibles visions diferenciables. *Topaz* no sols no és una excepció sinó que pertot arreu se n'han donat permanentment dues de gairebé contradictòries. La primera, la més estesa, que se tracta d'una obra menor dins la filmografia d'Hitchcock, una pel·lícula convencional d'espionatge i bàsicament anticomunista. La segona, la més restringida i a la qual m'adheresc, que és una obra molt singular dins l'art cinematogràfic i una de les obres mestres del seu autor. De la primera visió no cal ni parlar-ne perquè és la més òbvia; la segona, en canvi, ens fa veure que *Topaz* és una pel·lícula profundament pensada i que la trama d'espionatge és sols una excusa per mostrar la fragilitat de les persones front a la solidesa i la brutalitat de l'Estat, de tots els Estats, siguin comunistes o no.

Topaz no és una pel·lícula anticomunista, i no perquè Hitchcock no ho fos, sinó perquè en aquest cas el significat que pretén no és aquest. En canvi *Torn Curtain* sí que ho era; almanco volia expressar-hi que la manca més greu del sistema comunista és la fredor. És possible que el capitalisme sigui, fa o no fa, un sistema tan brutal i inhumà com el comunista, però, segons ell, gaudeix de l'escalfor que dona la llibertat. Per això *Torn Curtain* és tota ella un estudi sobre el fred i la calor. Des del començament dins un vaixell al qual se li ha espatllat la calefacció, fins el final, en què els dos protagonistes s'abriguen amb una flasa per recobrar l'escalfor perduda.

Aquest no és el cas de *Topaz*; però l'espectador, al veure que els russos i els cubans aparenten esser els dolents, ho agafa com una obra anticomunista, malgrat en realitat no siguin presentats així, sinó com els contraris dels occidentals; no hem de perdre de vista que la història està contada des de l'angle occidental. En Kusenov, que al principi mostra una gran rectitud i sembla desertar per motius polítics o ideològics, al final, en una escena memorable i que no era estrictament necessària per a la consistència de la història, se mostra encantat i molt ben adaptat amb la seva nova vida de luxe corrupte, recomanant a Deveraux que faci

el que li diguin els americans perquè, com pot veure, serà degudament recompensat. Aquest cinisme de Kusenov, après a Amèrica, no diu res a favor dels occidentals ni, per descomptat, del desertor. Els països comunistes són vistos des del punt de vista rival, l'occidental, però objectivament són mostrats igual de corruptes que els altres, tots dos compren i venen favors. Cuba, en canvi, és vista amb més condescendència i simpatia, perquè és l'ú-

nic de tots ells que no traeix, sols és traït; fins i tot la delegació cubana resulta més humana que qualsevol despatx occidental. Parra, el representant del govern cubà, com el seu país, és l'únic que no traeix ni es deixa subornar, malgrat ell sigui traït per partida doble, pel seu secretari i pel seu amor. Quan demana una explicació de la traïció a Juanita, aquesta li diu que perquè el govern cubà té el poble en un puny; Parra li besa tendrament el puny,

17

A *Topaz* queda plasmat que les persones són animicament dèbils, físicament fràgils i, si gaudeixen de poder, moralment corruptes. Per això, durant tota la pel·lícula, són comparades continuament amb les flors, que pateixen de la mateixa fragilitat, i la mateixa facilitat per a la corrupció

del funcionari rus vol desertar, s'introdueixen dins una casa de ceràmica visitada pels turistes; durant la visita s'explica com les flors són les parts més delicades de l'obra i s'han de fer pétal a pétal. Quan Michael Nordstrom, membre de l'espionatge americà, espera el francès André Deveraux al seu hotel de Nova York per encomanar-li una missió, li fa saber que ha arribat abans perquè volia estar segur que li havien posat flors a l'habitació. El que executa aquesta missió és precisament el propietari d'una botiga de flors. Quan el cubà Parra mata Juanita de Còrdoba, aquesta cau a terra fent que el vestit i el cos dibuixin una flor. Durant tota la pel·lícula, pertot arreu, se veuen flors, i la plàstica, des dels colors fins a les composicions, juguen a mostrar la fragilitat de

la vida i de les persones. Fragilitat que contrasta amb la consistència dels Estats, que, no cal dir-ho, se basa amb brutalitats executades per persones.

Per a molts el problema de *Topaz* és que és una obra poc hitchcockiana; no hi ha ni suspens ni gairebé intriga i molt poc humor. Això despista l'espectador, que espera veure una obra del mestre i queda decebut; per aquesta raó la subvalora sense quedar motivat per a una posterior visió més reflexiva. En qualsevol cas, és una pel·lícula per gaudir-la, perquè la seva bellesa és tanta i el seu significat tan intimament relacionat amb la brutalitat dels Estats moderns, que el seu resultat la situa com a una obra far, no sols de l'art cinematogràfic sinó fins i tot de tot l'art del segle XX. ■